

Sygn. akt III USK 144/22

POSTANOWIENIE

Dnia 27 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania P. R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu

o zasiłek macierzyński, zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 27 kwietnia 2023 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu

z dnia 28 października 2021 r., sygn. akt V Ua 76/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Opolu, wyrokiem z dnia 28 października 2021 r., zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Opolu z dnia 13 października 2020 r., w ten sposób, że zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Opolu z dnia 28 lutego 2020 r. i zobowiązał płatnika składek do zwrotu nienależnie wypłaconego M. R. zasiłku macierzyńskiego, zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego z funduszu chorobowego za okres od 20 września 2015 r. do 17 września 2016 r. i od 21 października 2016 r. do 9 września 2018 r. w kwocie 175.860,99 zł wraz z

odsetkami od dnia doręczenia zaskarżonej decyzji do dnia zwrotu kwoty nienależnie pobranego świadczenia. W dalszej części apelację oddalił.

W sprawie ustalono, że P. R. zgłosił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych M. R. jako swego pracownika, poczynawszy od dnia 10 marca 2015 r., w celu objęcia jej pracowniczym obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym. Na tym tle, Sąd Okręgowy w Opolu, wyrokiem z dnia 13 czerwca 2019 r., oddalił odwołanie M. R. od decyzji organu rentowego z dnia 12 lutego 2019 r., uznając umowę o pracę zawartą w dniu 10 marca 2015 r. za pozorną. Apelacja od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 28 listopada 2019 r.

W ocenie Sądu Okręgowego, płatnik przekazał do organu rentowego świadomie nieprawdziwe dane mające wpływ na prawo do świadczeń wypełniając zaświadczenie płatnika składek z dnia 4 października 2017 r. o zatrudnieniu M. R. od 10 marca 2015 r. i korzystaniu przez nią z urlopu macierzyńskiego we wskazanych okresach. W takiej sytuacji, zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., III UZP 7/19 (LEX nr 2750233), organ rentowy może wybrać płatnika składek jako podmiot zobowiązany do zwrotu świadczenia pobranego nienależnie przez świadczeniobiorcę (art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009, dalej ustawa systemowa).

Sąd odwoławczy uznał za zasadne dokonanie korekty okresu, za jaki organ rentowy mógł żądać od płatnika zwrotu nienależnego świadczenia wypłaconego M. R., odwołując się w tym zakresie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2018 r., I UK 138/17 (LEX nr 2488715), w którym wyjaśniono, że organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń tylko za okres 3 lat liczonych do ostatniej wypłaty (pobrania) nienależnego świadczenia, zgodnie z art. 138 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504, dalej jako ustawa emerytalna w związku z art. 84 ust. 3 ustawy systemowej).

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w części (pkt 1), w zakresie w jakim Sąd ograniczył obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia przez płatnika składek do wskazanego okresu.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, zamykające się w pytaniu: czy pojęcie „zwrot świadczeń”, o którym mowa w art. 84 ust. 6 ustawy systemowej, który obciąża płatnika składek (lub inny podmiot) - w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2021 r. - jest tożsame z pojęciem „nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych”, do których dochodzenia stosuje się przepis art. 84 ust. 3 ustawy czy też obowiązek zwrotu dotyczy świadczeń nienależnych za cały okres, za który nienależne świadczenia zostały wypłacone?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną wnioskodawca wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania i orzeczenie o kosztach zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do merytorycznego rozpoznania.

Przywołanie przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia. Podniesiony problem musi również charakteryzować się nowością; zagadnienie, które było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, co do zasady traci ten walor. Istotność problemu prawnego wyraża się natomiast w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji. Postulatu nowości i istotności nie spełnia zawarte we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania prezentowane przez skarżącego pytanie.

W pierwszej kolejności należy przywołać treść obu przepisów, do których odwołuje się skarżący, ponieważ nie występuje w nich – sugerowana w pytaniu – fraza „zwrot świadczeń”. Zgodnie z brzemieniem art. 84 ust. 6 ustawy systemowej (w brzmieniu do 31 grudnia 2021 r.) jeżeli pobieranie nienależnych świadczeń zostało spowodowane przekazaniem przez płatnika składek lub inny podmiot nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, obowiązek zwrotu tych świadczeń wraz z odsetkami, o których mowa w

ust. 1, obciąża odpowiednio płatnika składek lub inny podmiot. Treść art. 84 ust. 3 ustawy systemowej wskazuje, że nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata.

Przepis ten definiuje obowiązek zwrotu (jego zakres) pod względem przedmiotowym, wyznaczając maksymalne wielkości (kwoty) żądanego zwrotu. Oznacza to ograniczenie we wskazany sposób kwoty zwrotu nienależnie pobranego świadczenia zarówno w stosunku do świadczeniobiorcy, jak i płatnika składek (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2015 r., I UK 206/14, LEX nr 1653740). W tym zakresie należy odwołać się również do poglądu prawnego wyrażonego w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., III UZP 1/12 (OSNP 2012 nr 23-24, poz. 290), zgodnie z którym trzyletni okres, za który organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń na podstawie art. 138 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach (odpowiednio zaś na podstawie art. 84 ust. 3 ustawy systemowej), obejmuje okres do ostatniej wypłaty (pobrania) nienależnego świadczenia, a zatem określa jedynie przedział czasu, którego dotyczy możliwość żądania zwrotu świadczenia, natomiast nie jest terminem przedawnienia. Termin przedawnienia należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń określa bowiem art. 84 ust. 7 ustawy systemowej, który stanowi, że takie należności ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej te należności, z odpowiednim uwzględnieniem art. 24 ust. 5-5c tej ustawy, które regulują przypadki nierozpoczęcia, zawieszenia lub przerwania biegu terminu przedawnienia. Równocześnie w przypadku osoby, która nienależnie pobrała świadczenie, decyzji o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń, o której mowa w ust. 7, nie wydaje się później niż w terminie 5 lat od ostatniego dnia okresu, za który pobrano nienależne świadczenie (art. 85 ust. 7a ustawy). Oznacza to, że organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczenia społecznego tylko za okres 3 lat liczonych do ostatniej wypłaty (pobrania) nienależnego świadczenia

(art. 138 ust. 3 ustawy emerytalnej w związku z art. 84 ust. 3 ustawy systemowej), a decyzja o zwrocie może być wydana najpóźniej przed upływem 5 lat od ostatniego dnia okresu, za który pobrano je nienależnie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2018 r., I UK 138/17, LEX nr 2488715).

Przedstawionej wykładni treści art. 84 ust. 3 ustawy systemowej, nie zmieniła powołana przez skarżącego uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., III UZP 7/19 (LEX nr 2750233), ponieważ w orzeczeniu tym przesądzono, że organ rentowy może wybrać płatnika składek jako podmiot zobowiązany do zwrotu świadczenia pobranego nienależnie przez świadczeniobiorcę (art. 84 ust. 6 ustawy systemowej). U podstaw tego poglądu leży założenie, że art. 84 ust. 6 ustawy systemowej upoważnia organ rentowy do wyboru płatnika składek jako podmiotu zobowiązanego do zwrotu pobranego nienależnego świadczenia w sytuacji, gdy nie wystąpiono o zwrot do świadczeniobiorcy.

Przedstawiona prezentacja jednoznacznie wyjaśnia, że nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne przyczyny, uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu orzeczono w myśl art. 98 § 1 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 r., poz. 265), bowiem w sprawie (jej zakres wyznacza treść zaskarżonej w sprawie decyzji) nie ziściły się okoliczności, o których mowa w uchwale Sądu Najwyższego III UZP 17/15.

[SOP]

[Ł.n]

